כיתה ט' | אזרחות וחברה | שיעור 2 מתוך 3 | 45 דק'

ממלכתי וחמ"ד: מתאים לכיתה ט' בלימודי האזרחות. בחמ"ד אפשר להרחיב בכבוד האדם כ"צלם אלוהים" ובחובות כלפי הזולת במקורות.

חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יקראו סעיפים מתוך חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו ויסבירו אותם במילים שלהם
- התלמידים יתאימו בין מקרה לבין הזכות שנפגעת בו
- התלמידים יבינו שהחוק מחייב את כל רשויות השלטון

📖 הסבר למורה

חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו נחקק בכנסת בשנת 1992 (התשנ"ב). חוקי היסוד הם חלק מהבסיס החוקתי של המדינה. סעיפים מרכזיים:

> "כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו." (סעיף 4)

> "אין נוטלים ואין מגבילים את חירותו של אדם במאסר, במעצר, בהסגרה או בכל דרך אחרת." (סעיף 5)

> "(א) כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו. (ב) אין נכנסים לרשות היחיד של אדם שלא בהסכמתו. (ג) אין עורכים חיפוש ברשות היחיד של אדם, על גופו, בגופו או בכליו. (ד) אין פוגעים בסוד שיחו של אדם, בכתביו או ברשומותיו." (סעיף 7)

ומי צריך לכבד את הזכויות?

> "כל רשות מרשויות השלטון חייבת לכבד את הזכויות שלפי חוק-יסוד זה." (סעיף 11)

הסבר במילים שלנו: סעיף 4 מבטיח לכל אדם הגנה על חייו, גופו וכבודו; סעיף 5 קובע שאין נוטלים או מגבילים את חירותו של אדם (מאסר, מעצר, הסגרה); חריגים אפשריים רק לפי התנאים של סעיף 8 (שיעור 3); סעיף 7 מגן על הפרטיות: על הבית, על הגוף ועל הסודות (שיחות, כתבים ורשומות); סעיף 11 מחיל את החוק על כל רשויות השלטון: הממשלה, המשטרה, הרשות המקומית ועוד.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

1. **פתיחה:** שאלה: האם מותר למנהל בית הספר לקרוא את ההודעות בטלפון שלכם? דיון קצר. (6 דקות)
2. **קריאה מודרכת:** קוראים את סעיפים 4, 5, 7 ו-11. לכל סעיף כותבים יחד "כותרת במילים שלנו". (13 דקות)

3. **מקרים:** בזוגות: 6 מקרים קצרים (בדף העבודה). לכל מקרה: איזו זכות, איזה סעיף, ומי צריך לכבד אותה. (11 דקות)
4. **עבודה אישית:** השלמת דף העבודה. (10 דקות)
5. **סיכום:** חוזרים לשאלת הפתיחה ועונים עליה בעזרת סעיף 7. (5 דקות)

💬 שאלות בשלוש רמות

1. **רמה 1, הבנה ואיתור:** מה מבטיח סעיף 4?
2. **רמה 2, יישום וניתוח:** שוטר רוצה לחפש בתיק של אדם. איזה סעיף רלוונטי, ומה עוד צריך לבדוק כדי לדעת אם החיפוש מותר?
3. **רמה 3, הערכה ויצירה:** למה לדעתכם סעיף 11 חשוב? מה היה קורה בלעדיו?

🎟️ כרטיס יציאה (בסוף השיעור)

1. כתבו בשלוש מילים את הנושא של סעיף 7.
2. על מי חל החוק לפי סעיף 11?

💡 הערות למורה

המקרים בדף העבודה נועדו לדיון, ואין בהם הכרעה משפטית. במקרים אמיתיים בית המשפט בוחן גם את פסקת ההגבלה (שיעור 3). למתקשים: טבלת סעיפים עם כותרות. למתקדמים: לקרוא את סעיף 6 (יציאה מישראל וכניסה אליה) באתר החוק ולהסביר אותו.

📝 בדף העבודה

קוראים את חוק היסוד: 7 שאלות, ומחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, נוסח עדכני (נבו)

מחוון: קוראים את חוק היסוד

1. למשל: סעיף 4: הגנה על החיים, הגוף והכבוד. סעיף 5: חירות אישית. סעיף 7: פרטיות. סעיף 11: החוק מחייב את כל רשויות השלטון.
2. ג. סעיף 7 (פרטיות)
3. ב. סעיף 5 (חירות אישית). אם המעצר מותר נבדק לפי החוק ולפי פסקת ההגבלה.
4. הזכות לכבוד (סעיף 4, וגם סעיף 2).
5. סעיף 7(ב): אין נכנסים לרשות היחיד של אדם שלא בהסכמתו. כן: העירייה היא רשות שלטון, וסעיף 11 מחייב את כל רשויות השלטון.
6. סוד שיחו, כתביו ורשומותיו.
7. תשובה מנומקת אישית.